

Matteus kapitel 9. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 9 Den lame på båren (Matt 9:1–8)

Översättning

Och han steg i båten och for över sjön och kom till sin egen stad.

Och se, man förde till honom en lam som låg på sin säng. När Jesus såg deras tro, sade han till den lame: Fatta mod, min son dina synder förlätas dig. Och se, några skriftlärde tänkte för sig själva: Den mannen hädar. Men Jesus läste deras tankar och sa: Varför har ni så onda tankar i era hjärtan? Vilket är lättare — att säga: Dina synder förlätas dig, eller att säga: Res på dig och gå? Men för att ni skall veta att Människosonen har makt att förlåta synder på jorden — och nu talade han till den lame: Res dig upp, tag din säng och gå hem. Då reste han på sig och gick sin väg hem. När allt folket såg det, blev de förskräckta och prisade Gud, som givit människor en sådan makt.

Kommentar

Vi har redan sett att Matteus berättar händelserna i en annan ordning än Markus. Vi har hört hur Papias förklarar den saken: Markus hade god kunskap om de enskilda händelserna i Jesu liv, men eftersom han hört dem var för sig och icke i ordning, återgav han dem utan att bry sig mycket om kronologien. Något liknande kan säkert sägas om Matteus och Lukas. Vad de återgav var urkyrkans samlade kunskap om Jesus, det som lärdes ut och ständigt återkom vid gudstjänsterna. Det var en samling kärleksfullt bevarade pärlor, men de var inte upprädda på ett pärlband.

Återigen berättar Matteus i största korthet, så kortfattat att man behöver gå till Markus för att få en åskådlig bild av det som skedd. Där får vi veta, att det var fyra män som bar den lame (som låg på en bår eller dyna) och att de inte kunde komma fram utan tog sig upp på taket och bröt upp det. Det är detta som ligger bakom orden att Jesus ”såg deras tro”. Matteus vill bara framhålla en sak: att Jesus hade makt att bota den lame. När de skriftlärde ondgör sig över att han förlåter synder, så visar han att han verkligen har den makten genom att inför deras ögon utföra en gärning, som de trott att han aldrig skulle kunna göra. Han befäller den sjuke att stå upp och gå hem. Den lame går och människorna fylls av en häpen förskräckelse och samtidigt av glädje över att Gud låter sådant ske mitt ibland dem och har ”givit människor en sådan makt”.

En publikan blir lärjunge (Matt 9:9–13)

Översättning

Saliga de i anden fattiga,
dem hör himmelriket till.
Saliga de som sörjer,
de skall bli tröstade.
Saliga de saktmodiga,
de skall besitta jorden.
Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdighet,
de skall bli mättade.
Saliga de barmhärtiga,
de skall finna barmhärtighet.
Saliga de renhjärtade,
de skall få se Gud.
Saliga de som stiftar frid,
de skall kallas Guds barn.
Saliga de som lider förföljelse för rättfärdighets skull,
dem hör himmelriket till.

Saliga är ni, när de smädar er och förföljer er och ljuger och säger allt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, er lön är stor i himmelen. På samma sätt förföljde de ju profeterna före er. Kommentrar

Hos Matteus följer nu två berättelser, som visar oss Jesus som Guds Messias, vilken bjuder till sig syndare och fyller deras liv med en ny glädje. Även detta hör med till bilden av honom, som var ”mäktig i gärningar”. På det viset hör det med i sammanhanget hos Matteus.

Den första av dessa berättelser visar, hur Jesus förhöll sig till ”syndarna” i sitt folk. Syndare kallades de som mer eller mindre öppet satte sig över lagens många bud, så som fariséerna utlade dem. Det var inte lätt för en fattig småbonde eller daglönare att akta sig för allt som var orent eller att ta det så noga med sabbaten som fariséerna ville. Och det fanns grupper som demonstrativt struntade i allt vad fariséerna sade. Till dem hörde publikanerna, skatteförpaktarna. På offentlig auktion hade de ropat in rätten att ta upp tull och skatt inom ett visst område. Det gällde nu för dem att tjäna in arrendet med så stor profit som möjligt. De kunde naturligtvis inte stänga tullboden på sabbaten och inte heller kunde de undgå att ta i en mängd saker, som orenade en jude. Dessutom stod de i tjänst hos Herodes eller hos romarna. Det var ju deras pengar de drev in. De var quislingarna i sitt folk och alltså illa sedda av de flesta.

Det är nu en sådan som Jesus kallar till lärjunge. Hos Markus och Lukas kallas han Levi, men här står att han hette Matteus. Vi

vet inte vad det kan bero på. Det var emellertid inte ovanligt med dubbla namn bland judarna på den tiden, som t ex Saulus-Paulus.

Tydligen är det fråga om den Matteus, som sedan nämns bland apostlarna och som givit sitt namn åt detta evangelium. Att hans namn förekommer här, tyder på att aposteln Matteus redan från början har haft något att göra med denna skrift, kanske på det vis som skildrats i inledningen. Vi vet ingenting närmare om denne Matteus, utom detta att han hade varit publikan. Som sådan måste han utom sitt modersmål, arameiskan, ha varit hemmastadd i grekiskan och bör ha kunnat skriva båda språken.

I sin glädje bjuder nu Matteus hem sin nye Mästare och ordnar en festlig måltid, där en rad av hans gelikar kommer som gäster. Att på det viset äta tillsammans med andra var för judarna ett bevis på att man hörde samman med dem. Fariséerna blev upprörda – begripligt nog. Dessa människor hade ju saboterat just det, som de försökte inpränta i folket. Och Jesus skulle ju gälla för profet. Hur kunde han då orena sig med sånt sällskap? Jesus svarar, att han inte tänker på sig själv utan på de andra. De är sjuka och han är läkaren. Det är syndarna som Gud kallar till sig. Han vet vad de behöver och bara han kan hjälpa dem. Den som gör anspråk på att vara rättfärdig, han har ingen användning för evangelium. Vad Gud vill se hos sina människobarn, det är barmhärtighet. Deras offer behöver han inte. Men de behöver varandra, och Gud vill att de skall visa varandra barmhärtighet.

Salt och ljus (Matt 5:13–16)

Översättning

När Jesus vandrade vidare, fick han se en man som hette Matteus sitta vid tullboden. Han sade till honom: Följ mig, och han reste sig och följde honom. När han sen låg till bords i hans hus, se — då kom det många publikaner och syndare och låg till bords tillsammans med Jesus och hans lärjungar. Det såg fariséerna och de sade till hans lärjungar: Hur kan er Mästare äta tillsammans med publikaner och syndare? Han hörde det och svarade: Det är inte de friska som behöver läkare utan de sjuka. Gå ni och lär er vad de orden betyder: Barmhärtighet väntar jag av er, och inte offer. Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare.

Kommentar

Ni är jordens salt. Även detta är en beskrivning av Rikets barn. Där Jesus blir mottagen, där blir människor ett salt. Utan salt blir maten fadd och skämd. Saltet bevarar från förruttelse. Samma funktion har lärjungarna i världen. I detta faktum ligger en förmaning. Skulle saltet mista sin sälta, så kastar man ut det på bygatan, orientens självklara sopbacke. Troligen menar Jesus detta som ett orimligt antagande. Saltet kan ju inte sluta att vara salt. Lika orimligt borde det vara att en kristen förlorar sin andliga sälta. Här är inte fråga om uppenbart avfall utan om en process som gör lärjungen så lik världen, att ingen längre märker han inte är som alla andra. Då är han värdelös och kastas bort vid räknenskapen.

Ungefär detsamma säger bilden av världens ljus. Det är återigen fråga om ett faktum: lärjungarna är världens ljus. Man kan inte en stad som ligger på ett berg. Från backarna vid Kapernaum kunde man se det för sina ögon. På andra sidan sjön, på två och tå mils avstånd, låg de grekiska städerna Hippos och Gadara med sina tempel och pelargångar, högst uppe vid synranden. Vid soluppgången avtecknade de sig som siluetter, mot aftonen lyste de guldgula i kvällsljuset. Så har Gud satt sin kyrka i världen. Lärjungen kan inte gömma sig med sin tro. Det vore som att tända den lilla oljelampan och sen stjälp trähyttan (skäppa som man mätte mjölet med) över den. Då slocknar den. I stället fäster man den i ljusstaken, den höga lamphållaren, på vilken man kunde ställa oljelampan eller hänga upp den i en kedja. Då lyser den ”för alla i huset”. Jesus utgår ifrån att där bara finns ett rum, så som det var vanligt bland hans fattiga landsmän.

Det ljus, som Jesus talar om, är inte någon mänsklig begåvning eller godhet. Det är återskenet av Guds godhet. Jesus själv är ju världens ljus (Joh 8:12). De som hör honom till blir ”ljus i Herren” (Ef 5:8). Det är det ljuset som inte kan gömmas undan. Då slocknar det. Men där det lyser, där får människor se att det sker goda gärningar. Och vad mer är: de märker varifrån de kommer och de prisar Gud för dem.

Brudgummen och det nya vinet (Matt 9:14–17)

Översättning

Då kom Johannes lärjungar fram till honom och frågade: Varför fastar vi och fariséerna, medan dina lärjungar inte håller någon fasta? Jesus svarade dem: Inte kan väl bröllopgästerna sörja, medan brudgummen ännu är kvar hos dem? Men då kommer en tid då brudgummen tas ifrån dem, och då skall de fasta. Ingen sätter en lapp av okrympt tyg på ett gammalt plagg. Den lappen kommer ju att riva sönder plagget, och det blir bara en värre reva. Inte heller tappar man nytt vin i gamla skinsäckar. Gör man det, så sprängs säckarna. Vinet rinner ut och säckarna fördärvas. Nej, man tappar nytt vin i nya säckar, så bägge delarna bevarade.

Kommentar

Att fasta vissa dagar var en naturlig sak för dem som ville visa allvaret i sin fromhet. Men Jesu lärjungar fastade inte. Jesus förklarar varför. Här är fest. Gud har bjudit till bröllop, och brudgummen är mitt ibland gästerna. Då kan de ju inte ”sörja”. Matteus och Lukas säger: fasta, och det menas samma sak. Fastan var en botövning, ett sätt att visa sin sorg över synden. Men här är allt glädje. Jesus antyder, att det kan komma andra tider, då det mörknar över skaran av lärjungar, sållningstider och förföljelsetider, och då kan fastan vara på sin plats. Man får bara inte göra fastan till ett fromt verk, som skall förtjäna Guds välbehag. Det är lagens gamla väg till Gud, den som går genom prestationer och försakelser, som man räknar sig till godo. När nu det nya riket bryter in, kan man inte använda det till att lappa upp sin gamla lagfromhet. Man kan inte hålla det nya vinet i de gamla skinsäckarna. Det betyder: man blir inte Guds barn genom att lägga några nya bud till de

gamla och bättre på sin moral en smula. Här är det fråga om något alldeles nytt – det som Jesus talat om i bergspredikan

Den döda flickan och kvinnan i folkhopen (Matt 9:18–26)

Översättning

Medan han talade med dem om detta, kom en synagogsföreståndare fram och föll ned för honom och sade: Min dotter har just dött, men kom och lägg din hand på henne, så får hon liv igen. Då reste sig Jesus och följde honom och lärjungarna gick med honom. Och se, en kvinna som i tolv år lidit av blödningar kom fram och rörde bakifrån vid hörntofsen på hans mantel. Hon tänkte för sig själv: Bara jag får röra vid hans mantel, så blir jag hjälpt. Men han vände sig om och fick syn på henne och sade: Fatta mod, min dotter, din tro har hjälpt dig. Och kvinnan blev frisk från den stunden. Så kom han till synagogsföreståndarens hus och fick se de flöjtblåsarna och hopen som höll dödsklagan, och han sade: Gå er väg. Flickan är inte död, hon sover. Då hånskrattade de åt honom. Men när folkhopen hade motats ut, gick han in och tog flickan vid handen, och hon reste sig upp. Och ryktet om det som hänt gick ut över hela den landsändan.

Kommentar

Matteus går nu över till berättelsen om synagogsföreståndarens dotter, en berättelse som Markus låter följa omedelbart efter hemkomsten från andra sidan sjön. Det som Matteus här har berättat om händelserna efter hemkomsten, det kommer hos Markus före resan till andra sidan sjön. Här bekräftas återigen, att evangelisterna inte gör anspråk på att återge allt i den ordning verkligen inträffade. Vad de visste om Jesus kan jämföras med bibelkunskapen hos en trogen kyrkobesökare i våra dar. De enskilda berättelserna kan vara väl bekanta, så att man kan återge dem mer eller mindre ordagrant, men man har aldrig känt något behov av att ordna in dem i ett bestämt tidsschema.

Det är också tydligt, att Matteus inte har fäst någon större vikt vid de ord, med vilka han går över från en berättelse till nästa. Så som han formulerat dem får man intrycket, att de händelser, som han skildrat i detta kapitel, skedde i ett sammanhang och på samma dag. Hos Markus och Lukas får man ett annat intryck. I fornkyrkan lät man dessa olikheter lugnt stå som de stod. Men visste att de ingenting betydde för det evangelium som det gällde att bära fram till människorna.

Vi har redan sett, att Matteus här vill ge en kort sammanfattning av Jesu gärningar, så koncentrerad som möjligt. Både Markus och Lukas berättar långt utförligare och mera åskådligt om den stackars fadern, som kom och bad för sin flicka, och om kvinnan med de svåra blödningarna, som vågade sig fram i folkträngseln. Matteus har för koncentrationens skull offrat nästan alla de konkreta detaljer, som de andra tagit med: trängseln i gränden, kvinnans långa lidandeshistoria, hennes förskräckelse när hon ertappades etc. Bara på en punkt nämner han ett litet drag, som de andra inte har med: att det var flöjtblåsare i sorgehuset. Det hörde med till en judisk begravning. Även den fattigaste skulle om möjligt få åtminstone två flöjtblåsare och en gråterska med sin sista färd.

Matteus berättar att synagogsföreståndaren kom till Jesus, när flickan just dött. De andra säger att hon låg på sitt yttersta och avled medan Jesus var på väg till henne. Det är möjligt att Matteus velat förkorta berättelsen genom att utelämna episoden med budbärarna som möter fadern på halva vägen med sorgebudet. Men det kan också hända, att han kände denna berättelse i en variant, som gått tillbaka på någon annan sagesman än den, som Markus och Lukas kände till. Att sådana detaljer kan bli olika uppfattade eller olika återgivna, det ligger i sakens natur. Det vet var och en som hört vittnesmål. Forskare som analyserar och kommenterar evangelierna utgår ofta ifrån att evangelisterna arbetat på modernt vis, huvudsakligen med skrivna källor. Föreligger det avvikelser dem emellan, så måste alltså den ene avsiktligt ha korrigerat den andre eller också måste de ha haft olika källor. Men som vi redan sagt är detta betraktelsesätt orealistiskt. Evangelisterna var kyrkans tjänare, fostrade genom en undervisning och ett gudstjänstliv, som gjort dem på förhand förtrogna med det allra mesta av det stoff de skulle sätta på pränt. Har Matteus en annan formulering än exempelvis Markus, behöver det alltså inte bero på att han medvetet ändrat något eller skrivit av en annan källskrift. Det kan lika väl bero på att han använder en formulering, som han av gammalt varit mera förtrogen med. Två blinda och en dövstum blir botade (Matt 9:27–34) Översättning

När Jesus nu gick därifrån, följde honom två blinda som ropade: Förbarma dig över oss, Davids son! Och när han hörde dem, gick de blinda fram till honom, och Jesus frågade dem: Tror ni att jag kan göra detta? De svarade: Ja, Herre. Då rörde han vid deras ögon och sade: Som ni tror, så skall det ske. Och deras ögon öppnades. Sen gav Jesus dem en sträng tillsägelse att se till, att ingen fick veta det, men de gick ut och spridde ut ryktet om honom i hela den trakten. När de gick ut, se, då förde man till honom en besatt som var dövstum. Och när den onde anden blivit utdriven, kunde den dövstumme tala. Allt folket häpnade och sade: Sådant har man aldrig sett i Israel. Men fariséerna sade: Det är de onda andarnas furste som hjälper honom när han driver ut de onda andarna. Kommentar

Som de sista exemplen på Jesu undermakt har Matteus här tagit med två berättelser, som handlar om två blinda och en dövstum som blev botade. Berättelsen om de blinda liknar en händelse som inträffade på vägen upp till Jerusalem (Matt 20:29 f). Man har frågat om det möjligen är samma berättelse, som Matteus använt också här för att få med ett exempel på hur Jesus öppnade blindas ögon. Men sådana händelser har tydligen inträffat vid upprepade tillfällen. Vad evangelisterna ger oss, är typexempel på sådant som hänt så ofta, att ingen kunnat minnas alla enskildheterna.

Det är också typiska drag, som Matteus nu stryker under. De hjälpsökande tror. De bekänner sig till Jesus genom att kalla

honom ”Davids son”, dvs Messias. Det sker dem ”så som de tror”. Vad de väntat och hoppats går i uppfyllelse. Deras tro har alltså inte varit en illusion. Jesus hade verkligen makt att göra detta. Och folket häpnar. ”Sådant har man aldrig sett i Israel.” Här sker något som är utan motstycke.

Typiskt är också att Jesus vill undvika all sensation och alla rykten, som skulle kunna ge näring åt folkets politiska messiasförväntningar. Men hans försök i den vägen omintetgörs av människors välmentade oförstånd och deras förtjusning över sensationella nyheter.

För motståndarna blev sådana händelser ett problem. De kunde ju inte förneka faktum. Här hände saker som man annars inte räknade som möjliga. Så måste man finna en förklaring. Man sade: Han står i förbund med onda andemakter. Judiska källor bekräftar detta. Man sade att Jesus var en trollkarl, en utövare av svart magi, i förbund med övernaturliga makter. Det påståendet bekräftar på sitt sätt, vad evangelierna berättar: Jesus gjorde saker, som fick folk att säga: Sådant har man aldrig sett. Vad Jesus svarade på anklagelserna berättar Matteus längre fram (kap 12).

Sammanfattning (Matt 9:35–38)

Översättning

Så vandrade Jesus omkring till alla städerna och byarna och undervisade i deras synagogor och förkunnade evangelium om riket och botade sjukdomar och krämpor av alla slag. Och när han såg folkskarorna, greps han av medlidande med dem, eftersom de var så illa medfarna och uppgivna, lika får utan herde. Då sade han till sina lärjungar: Skörden är stor, men arbetarna är få. Bed därför skördens Herre, att han sänder arbetare som bärgar hans skörd. Kommentar

Början av detta stycke är nästan ordagrant en upprepning av vad Matteus tidigare har sagt (4:23). På det viset markerar Matteus, att han här har satt en ram kring ett stort stycke av sin berättelse. Det avsnittet har gett oss en översikt av det som hände, när Jesus vandrade omkring i Galileen. Han ”förkunnade evangelium om riket”. Det har Matteus exemplifierat i bergspredikan, kapitlen 5–7. Vidare botade han ”sjukdomar och krämpor av alla slag”. Det är vad som nu skildrats (i kap 8–9). Matteus har alltså slutfört första avsnittet av sin redogörelse.

Sen följer en övergång till nästa avsnitt, som kommer att handla om hur Jesus organiserar den fortsatta verksamheten genom att välja ut apostlar och sända ut dem. Under sina vandringar har han sett hur illa det är ställt med människorna och gripits av djupaste medömkan. De är ”illa medfarna och uppgivna”. Det grekiska ordet för ”illa medfarna” har en grundbetydelse av att bli ”skinned”. Det har att göra med att plåga, betunga, besvära och trötta ut. Att skarorna är ”uppgivna” motsvaras av ett ord som betyder att de ligger på marken, hjälplösa och vanmäktiga. Och ändå är det skördetid! Det betyder att Guds rike är nära. Skördetiden är domens och räkenskapens och frälsningens tid. Här behövs arbetare i skörden, som kan hjälpa människorna att se vad som håller på att ske. Om sådana arbetare skall man be skördens Herre. Och därmed kan nu Matteus gå över till att visa, hur Jesus själv sänder arbetare i skörden.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.